

אנטומיה של רשלנות רפואית
תכנית לתואר שני בסייעוד
סמסטר א', תשפ"א

פרופ' דניאל שפרלינג - dsperling@univ.haifa.ac.il

ימי לימוד: סמסטר א' – יום רביעי, 14:00-16:00

רקע הקורס

רשלנות רפואית מהווה ערוץ פורמלי עיקרי להטלת אחריות משפטית של מטפלים בבריאות ובכלל זה אנשי סיעוד. באמצעות ערוץ זה המשפט מבקש לכוון את התנהגות המטפלים, להרתיע מפני התנהגות מסוכנת ובלתי אחראית ולחנך. בשנים האחרונות ניכרת עלייה בשימוש בערוץ זה המביאה ל"רפואה מתגוננת" ולבירוקרטיזציה רבה מצד אחד והמגדילה את ההוצאות הציבוריות הקשורות לתחום זה, מצד שני. ערוץ זה מאפשר להשקיף על תמונה רחבה יותר הנוגעת לתפקידו של המשפט בפועל בתחום הבריאות ולבחון את מקומו בראייה ביקורתית ונורמטיבית.

הקורס דן בהיבטים המשפטיים הרחבים הקשורים לבריאות בכלל, ולרפואה בפרט. לאחר סקירה מבואית הנוגעת לטיבו של המשפט הרפואי נדון באספקטים המיוחדים לדיני בריאות ולתחום בריאות הציבור בכלל. לאחר מכן, הקורס יתמקד בסוגיות יסוד תוך סקירת המצב המשפטי והעלאת דילמות מתחום המדיניות המשפטית והאתיקה הנוגעות אליהן.

תוצרי למידה:

1. הסטודנט יכיר מגוון סוגיות משפטיות ושאלות אתיות ומשפטיות הקשורות לתחום הרפואה והבריאות.
2. הסטודנט יתוודע לכללים ולהחלטות שיפוטיות מובילות בתחומים מרכזיים, במיוחד בשאלות של אחריות אישית (רשלנות רפואית) אך גם בנושאים נוספים.
3. הסטודנט יתמצא בחיפוש במאגרי מידע משפטיים ובספרות משפטית.
4. הסטודנט ירכוש כלים, שיאפשרו לו המשך ניתוח וחשיבה על התחום ועל סוגיות אחרות שבו.
5. הסטודנט יפתח מיומנויות להצגת טיעונים משפטיים ולפיתוח דיון ביקורתי.
6. הסטודנט יוכל לבחון את מידת העניין שלו בהמשך כתיבת תיזה ולימודים מתקדמים בדגשים ובתכנים שבקורס.

נושאי הקורס ותוכניתו:

1. מהו המשפט? (21.10.2020 ; 28.10.2020)
2. מהו המשפט הרפואי? מהו הבסיס התיאורטי המבנה את החקר בתחום זה? (4.11.2020).
3. זכויות וערכים (11.11.2020).
4. הזכות לבריאות ולקבלת טיפול רפואי (18.11.2020).
5. הצדקות לזכות לבריאות (25.11.2020).
6. ביקורת שיפוטית על הזכות לבריאות (2.12.2020).
7. הזכות לקבלת שירותי רפואה בעידן של משאבים מוגבלים (9.12.2020).
8. אחריות אישית של מטפלים ורשלנות רפואית (23.12.2020 ; 30.12.2019 ; 6.1.2021 ; 13.1.2021).
9. הסכמה מדעת לטיפול רפואי וחובות גילוי (20.1.2021).
10. סיכום ותובנות בנוגע למשפט הרפואי (20.1.2021).

דרכי למידה

הקורס יועבר במתכונת מקוונת מלאה. הוא ישלב בין הרצאות והתנסויות שונות במפגש מליאה ובעבודות אישיות ובקבוצות. יינתנו מטלות לעבודה בבית ומטלה סופית.

חובות הקורס:

- נוכחות סדירה והשתתפות פעילה בשיעורים – חובה. במקרים חריגים ומוצדקים ורק לאחר אישור מראש מהמרצה תינתן אפשרות להיעדר עד שלושה מפגשים.
- מילוי מטלות הקורס – 100% כמפורט להלן:
 - א. כתיבת נייר ביקורת לאחד המקורות של הקורס והצגתו באתר הקורס או במהלך השיעור הרלבנטי – 15% מהציון הסופי (עד 3 עמודים ברווח כפול. יש לתמוך את הנייר בשלושה מקורות ביבליוגרפיים חדשים לפחות). כתיבת הנייר יכולה להיעשות בזוגות.
 - ב. מתן משוב לסטודנט עמית – 5% מהציון הסופי (עד חצי עמוד ברווח כפול). כתיבת המשוב יכולה להיעשות בזוגות.
 - ג. מטלה בעקבות דיון מקוון – 20% מהציון הסופי (עד שני עמודים ברווח כפול).
 - ד. כתיבה עבודה בנושא הקשור לתכני הקורס או לגישתו. העבודה תתייחס לשאלה מסוימת, שתאושר מראש על-ידי המרצה. היקף העבודה לא יעלה על 5 עמודים ברווח כפול, גודל פונט 12, לא כולל ביבליוגרפיה ועמוד שער. הסטודנט יבחן את השאלה באופן עיוני תוך התייחסות לשני פסקי דין לפחות, לשני מקורות מנושאים שונים בקורס ולחמישה מאמרים שפיטים, המעודכנים ל-10 השנים האחרונות, לפחות. העבודה תוגש בשיעור האחרון של הקורס, קרי 20.1.2021 – 60% מהציון הסופי.

המלצות למידה:

- אין להתחבר לשיעור באמצעות הטלפון הנייד אלא באמצעות מחשב אישי.
- לפני ההתחברות לשיעור, יש לבדוק את מערכות האודיו והווידאו ולוודא כי הן תקינות.
- בעת ההשתתפות בשיעור, יש לדאוג לסביבה שקטה ותומכת-למידה, ככל האפשר.
- יש לפתוח מצלמות בעת ההשתתפות בשיעור.
- ככל שקיים קושי או עולה סוגיה אישית אצל אחד הסטודנטים בנוגע להמלצות אלה יש לפנות מראש למרצה ובטרם תחילת הקורס.

ביבליוגרפיה: (הערות: יתכנו שינויים).

1. מהו המשפט?
שפירא, עי (2007). **תורת המשפט: פרקי מבוא**, עמ' 11-26. תל אביב: הוצאת בורסי.
2. מהו המשפט הרפואי? מהו הבסיס התיאורטי המבנה את החקר בתחום זה?
Coggon, J. (2010). Assisted dying and the context of debate: 'Medical law' versus 'end-of-life law'. *Medical Law Review*, 18, 541-563.
Gatter, R. (2016). (Population) Health Law in Theory. *Journal of Health, Politics, Policy & Law*, 1119-1136.
Gostin, L.O. (2002). *Public Health Law and Ethics: A Reader* (pp. 1-19). London: University of California Press.
Hall, M.A. (2007). The legal and historical foundations of patients as medical consumers. *Georgetown Law Journal*, 96, 583-597.
Ruger, T.W. (2008). Health law's coherence activity. *Georgetown Law Journal*, 96, 625.
Veitch, K. (2007). *The jurisdiction of medical law*. (pp. 1-9). Aldershot, UK: Ashgate.
3. זכויות וערכים
Sperling, D. (2008) Law and bioethics: A rights-based relationship and its troubling implications. *Current Legal Issues*, 11, 52-78.
Sperling, D. & Pikkell, R.B. (2020). Promoting patients' rights through hospital accreditation. *Israel Journal of Health Policy Research*, 9, 47.
<https://doi.org/10.1186/s13584-020-00405-1>
רבינוביץ-עיני, א' (2016). אחראי תלונות לפי חוק זכויות החולה והנגישות לצדק: בין פתרון בעיות למניעת סכסוכים. **חוקים**, ח', 199-247.
4. הזכות לבריאות ולקבלת טיפול רפואי
סעיפים 1,3,6,7, לחוק ביטוח בריאות ממלכתי, תשנ"ד – 1994
סעיף 3 לחוק זכויות החולה, תשנ"ו – 1996
סעיף 1 לחוק לא תעמוד על דם רעך, תשנ"ח – 1998
פיסקה 18 לפסק דינו של ברק בבג"ץ 494/03 עמותת רופאים לזכויות אדם נ' שר האוצר פ"ד נ"ט (3) 322 (נבו)
פיסקאות 9-18 לפסק דינה של השופטת ביניש בבג"ץ 3071,3938,4013/05 לוזון ואח' נ' ממשלת ישראל ואח' (נבו)
Cohen, I.G. (2018). On the human right to health: Statistical lives, contingent persons, and other difficult questions. In S. Voeneky & G. Neuman (Eds.), *Human rights, democracy, and legitimacy in a world of disorder* (pp. 18-38). Cambridge: UK: Cambridge University Press.
Gross, A. (2013). Is there a human right to private health care? *Journal of Law, Medicine & Ethics*, 41(1), 138-146.
פילק, די (2007). ביסוס הזכות לבריאות עפ"י תורתו של רולס: מבט ביקורתי. בתוך ד' אטאס ודי' הד (עורכים), **מורה צדק: עיונים בתורתו של ג'ון רולס** (עמ' 65-150). ירושלים: מאגנס.

Buchanan, A. (2009). The right to a decent minimum of health care. In A. Buchanan (Ed.), *Justice and health care* (pp. 17-36). Oxford & NY: Oxford University Press.

5. ביקורת שיפוטית על הזכות לבריאות
וייל, ר' (2007). בריאות התקציב או תקציב הבריאות – מה עדיף בראייה חוקתית? **משפט ועסקים**, ו', 178-157, 187-182.
גביון, ר' (2004). על היחסים בין זכויות אזרחיות-פוליטיות ובין זכויות חברתיות-כלכליות. בתוך י' רבין וי' שני (עורכים), **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל** (עמ' 25-68). תל אביב: הוצאת רמות.
שפרלינג, ד' וכהן, נ' (2012). השפעתם של חוק ההסדרים ופסיקות בג"ץ על מדיניות הבריאות ומעמדה של הזכות לבריאות בישראל – ניתוח נאו-מוסדי. **חוקים**, 4, 153-236.

6. הזכות לקבלת שירותי רפואה בעידן של משאבים מוגבלים
בג"ץ 3933,5438/11 **מכבי שירותי בריאות נ' שר הבריאות ואח'** (נבו) שפרלינג, ד' (2013). **בחינת דפוסי החלטה בוועדות החריגים של קופות החולים, מעמדן ותרומתן לנגישות ואיכות הטיפול הרפואי**. דוח מחקר. המכון הלאומי לחקר שירותי בריאות ומדיניות בריאות.

Sperling, D. (2014). Needs, expectations and public knowledge concerning services outside the medical basket: A lesson from Israel. *Health Policy*, 117, 247-256

7. אחריות אישית של מטפלים ורשלנות רפואית
גולד, ע' (2014). על אחריות ורפואה. עמ' 225-237.
ברזיס, מ' סיגלר-הרכבי, א', כספי, ד' ובנימין, י' (2013). שקיפות לאחר טעות במערכת הבריאות: האם המשימה אפשרית. **רפואה ומשפט**, 93-98.
סהר, א' (2007). Enterprise liability – אחריות המוסד ודיני הנזיקין בישראל: מיהות המטרה הנאותה להטלת אחריות ברשלנות רפואית. **רפואה ומשפט**, 37, 15-36.
קפלן, ע' (2012). גילוי שלם (full disclosure): תמונת מראה של הסכמה מדעת. **רפואה ומשפט**, 45, 36-44.

Coombs, M. (2006). Thomas Baker, The medical malpractice myth: Book review.

8. הסכמה מדעת לטיפול רפואי וחובות גילוי
Karako-Eyal, N. (2010-2011). Physician's Duty of Disclosure: A Deontological and Consequential Analysis. *Quinnipiac Health Law Journal*, 14, 1-48.
Grady, C. (2015). Enduring and Emerging Challenges of Informed Consent. *New England Journal of Medicine*, 372, 855-862.

9. סיכום ותובנות
Wiley, L.F. (2018). Health law as social justice. *Cornell Journal of Law and Public Policy*, 24, 47-105.

הערה: ייתכנו שינויים בתוכנית המוצעת.